

ODRŽIVO PLANIRANJE I UPRAVLJANJE PPOV U KONTEKSTU KLIMATSKIH PROMENA

dr Dejan Krčmar

*Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet
Departman za hemiju, biohemiju i zaštitu životne sredine*

CPD kurs

17. Septembar 2025. Novi Sad

Klimatske promene kao izazov

KLIMATSKE PROMENE

Najtoplija godina u istoriji merenja: 2024. oborila brojne klimatske rekorde

Porast temperature i ekstremni događaji

Globalna prosečna **temperatura raste**; poslednjih godina za **0,75 °C toplije** u odnosu na prosek temp. od 1991. do 2020, a za **1,63 °C toplije** nego tokom **predindustrijskog doba**.

Ako želimo da **zaustavimo** globalno zagrevanje na **1,5 °C**, možemo da emitujemo još oko 200 milijardi tona ugljenika. Prema aktuelnim podacima, to je količina štetnih emisija koju čovečanstvo oslobodi **za samo pet godina**.

Posledica češći i intenzivniji **toplotni talasi**, **suše**, **oluje**, **poplave**.

Ekstremni vremenski događaji povećavaju **rizik od preopterećenja** infrastrukture, uključujući **postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (PPOV)**.

Primer: Obilne padavine u kratkom periodu mogu dovesti do izlivanja neprečišćenih otpadnih voda u vodotoke, što povećava rizik od zagađenja.

Ekologija

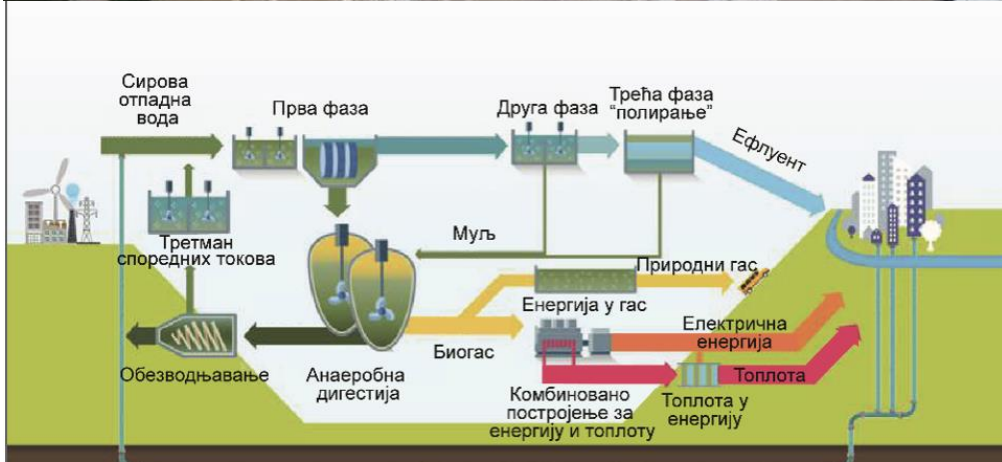
Donald Tramp: Borba protiv borbe protiv klimatskih promena

11. avgust 2025, 16:51 Jelena Kozbašić (Klima 101)

„Da li postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda vidite više kao potrošača energije ili kao proizvođača resursa?“

- Третман отпадних вода данас захтева **fundamentalno drugačiji pristup** u odnosu na tradicionalni

- U PPOV se prepoznaju i koriste resursi poput hranljivih materija, energije i same vode za poljoprivredu, industriju i piće.

- Energetski **samoodrživa** постројенја за prečišćavanje отпадних вода postaju sve značajnija kako bi se smanjili operativni troškovi, potrošnja energije i postigla neutralnost ugljenika

- Отпадне воде су кључна компонента **neksusa voda-energija**.

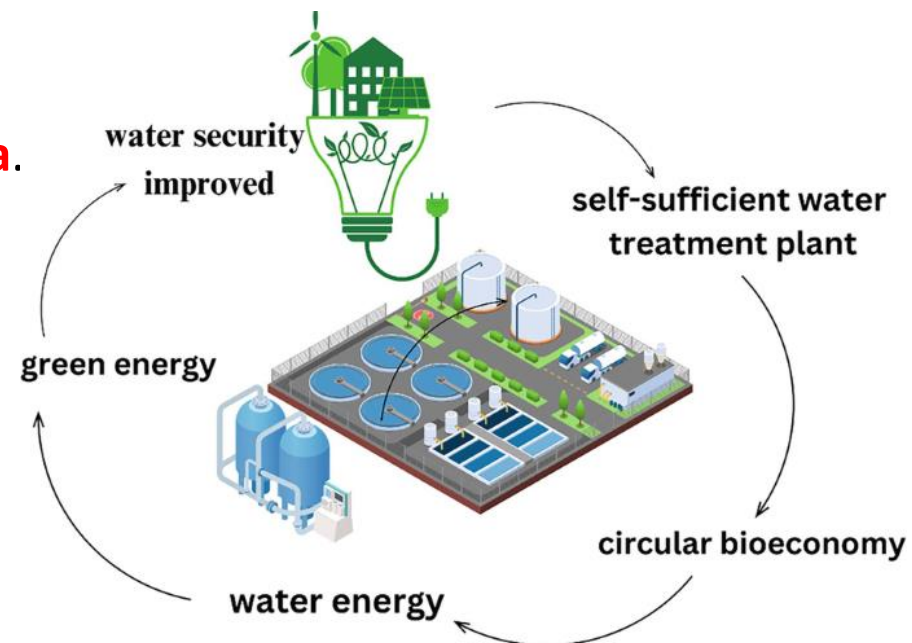
Zašto je upravljanje PPOV deo rešenja u borbi protiv klimatskih promena ?

PPOV nisu samo „**filteri za otpadne vode**“, već mogu postati **resursni centri**:

- ✓ Prečišćavaju OV u **vodu za industrijsku i poljoprivrednu upotrebu**.
- ✓ **Sadrže hranjive materije** (N,P) koje se mogu koristiti kao đubrivo.
- ✓ Generišu **energetske resurse** (biogas) smanjujući zavisnost od fosilnih goriva.

Dobro planirano i održivo upravljanje PPOV može:

- ✓ **Ublažiti uticaj klimatskih promena** na lokalnu infrastrukturu.
- ✓ Doprineti **otpornosti zajednica** na suše, poplave i zagađenje.
- ✓ Podržati **cirkularnu ekonomiju** i smanjiti emisiju **ugljen-dioksida**.

Podaci o PPOV

- Kapacitet: 20.000 ES
- Specifična potrošnja energije: 20-45 kWh/godišnje
- **Ukupna godišnja potrošnja energije: 735,5 MWh**
- **Ukupna emisija CO₂: 558,96 t/god**

Povrat energije iz anaerobnog tretmana

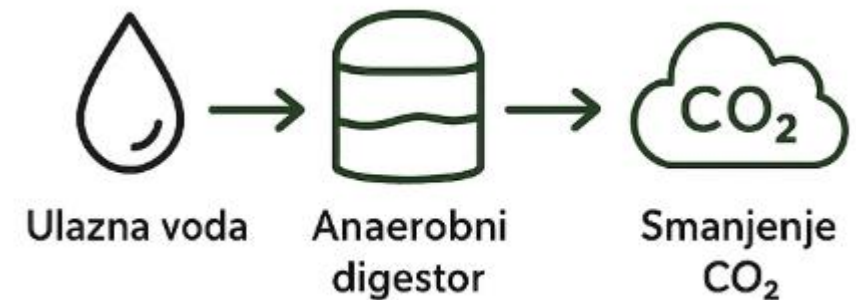
- Tipična komunalna otpadna voda: HPK 500 mg/l
- Energija u digestatu: 5.077 kJ/m³ (~1,41 kWh/m³ hemijske energije)
- Efikasnost konverzije u električnu energiju: 35%
- **Dobijena električna energija: 0,49 kWh/m³**

Proračun dnevnog povrata energije:

- Volumen dnevne otpadne vode: 20.000 x 0,15 m³ = 3.000 m³
- Povrat energije: 3.000 x 0,49 kWh/m³ ≈ 1.470 kWh/dan
- **Povrat energije godišnje: ≈ 536,5 MWh**

Efekat na emisiju CO₂:

- Smanjenje emisije CO₂: **407,74 t/godišnje (~73% u odnosu na trenutno stanje)**

PPOV može pokriti veći deo svojih energetske potreba samostalno.
Moguć je prelazak ka energetski samoodrživom postrojenju uz primenu novih tehnologija za biogas.

Uticaj klimatskih promena na vodne resurse i infrastrukturu postrojenja

Manjak vode: Suše smanjuju protoke reka i nivo podzemnih voda, što otežava snabdevanje vodom i tretman otpadnih voda zbog smanjene biološke sposobnosti recipijenata za samoprečišćavanje.

Višak vode / poplave: Poplave mogu hidraulički preopteretiti postrojenja, oštetiti opremu i smanjiti efikasnost tretmana, što dovodi do ispuštanja nedovoljno prečišćenih voda. Visoki vodostaji recipijenata dodatno ugrožavaju infrastrukturu pri ispustu.

Kvalitet vode: Porast temperature i ekstremni događaji pogoduju eutrofikaciji i širenju patogena.

Infrastruktura koja je planirana za „prosečne“ uslove više nije dovoljno otporna.

Kvalitet vode > Klimatske promene – visoke temperature!

Temperatura otpadnih voda?

- **opada rastvorljivost kiseonika**
- **utiče na metabolizam bakterija, termalni šok za mikroorganizme**
- **povećana isparavanja, neprijatni mirisi**
- **utiče na brzinu reakcija većine hemijskih i bioloških procesa**

Dodatne mere:

- ✓ **povećanje/poboljšanje aeracije**
- ✓ **ugradnja sistema za hlađenje ili kontrolisanje temperature ulazne vode**
- ✓ **monitoring mikrobioloških promena**
- ✓ **kontrola unosa hranljivih materija (N i P)**

IZAZOV – KLIMATSKE PROMENE I GVE ?

JUL

AVGUST

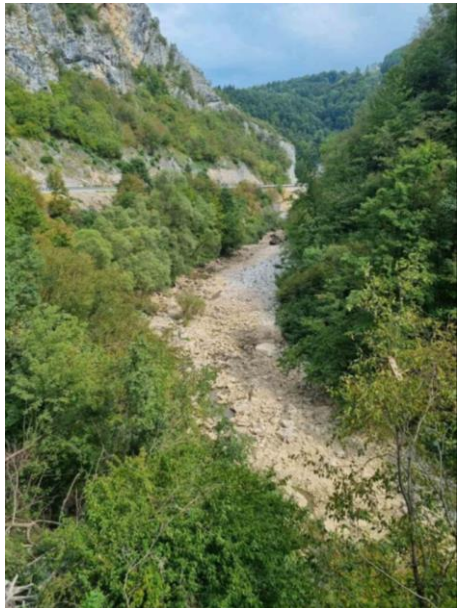

OKTOBA

• Vesti • Društvo • Presušio Ibar?! Zastrašujući i snimci sa srpske reke, ljudi gledaju sa tugom i nevericom

IBAR PRESUŠIO?! Zastrašujući i snimci sa srpske reke, ljudi gledaju sa tugom i nevericom (VIDEO)

Nažalost, svedoci smo ekološke katastrofe koja je pogodila naš region, a koja je duboko rastužila sve ljubitelje prirode, ribolovce i nadamo se, sve građane Tutina, Novog Pazara i Rožaja. Reka Ibar, jedna od najznačajnijih reka u ovom delu Balkana, presušila je. Ova

Alarmanтно u Topoli: "Ovo ne pamtimo"

Alarmanтно stanje usled loših hidroloških uslova nastupilo je na teritoriji opštine Topola, a na par lokacija nizvodno u mestu Božurnja i Žabare došlo je do potpunog presušivanja rečnog korita reke Jasenice.

Revizija postojećih GVE !

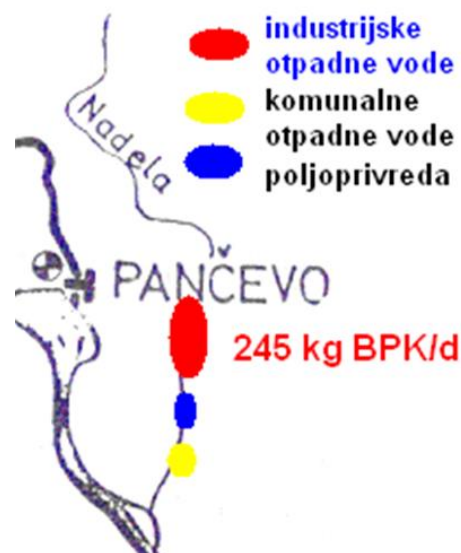
PRIMER: UKUPNO OPTEREĆENJE NADELE U SLUČAJU IZLIVANJA PREČIŠĆENIH OTPADNIH VODA NASELJA I INDUSTRIJE

NASELJA	Kapacitet l/s	HPK kg/dan	BPK ₅ kg/dan	Suspendovane materije kg/dan	Ukupni N kg/dan	Ukupni P kg/dan
Uzdin	7.7	79	16	22	9.4	1.3
Putnikovo	0.7	7.2	1.4	2.0	0.8	0.1
Kovačica	23.1	237	47	66	28	3.8
Padina	19.7	202	40	56	24	3.2
Debeljača	17.4	178	36	50	21	2.9
Crepaja	15.5	159	32	44	19	2.5
Banatsko Novo Selo	24.3	249	50	70	30	4.0
Kačarevo	25.2	258	52	72	31	4.1
Dolovo	21.6	221	44	62	27	3.5
Starčevo	25.2	258	52	72	31	4.1
Omoljica	20.6	211	42	59	25	3.4
Ivanovo	3.3	34	6.8	9.5	4.1	0.5
Banatski Brestovac	10.8	111	22	31	13	1.8
Postojeća industrija bez farmi	27	292	58	82	35	4.7
UKUPNO	242.1	2498	510	702	310	93

¹ Limit 200 kgO₂/dan

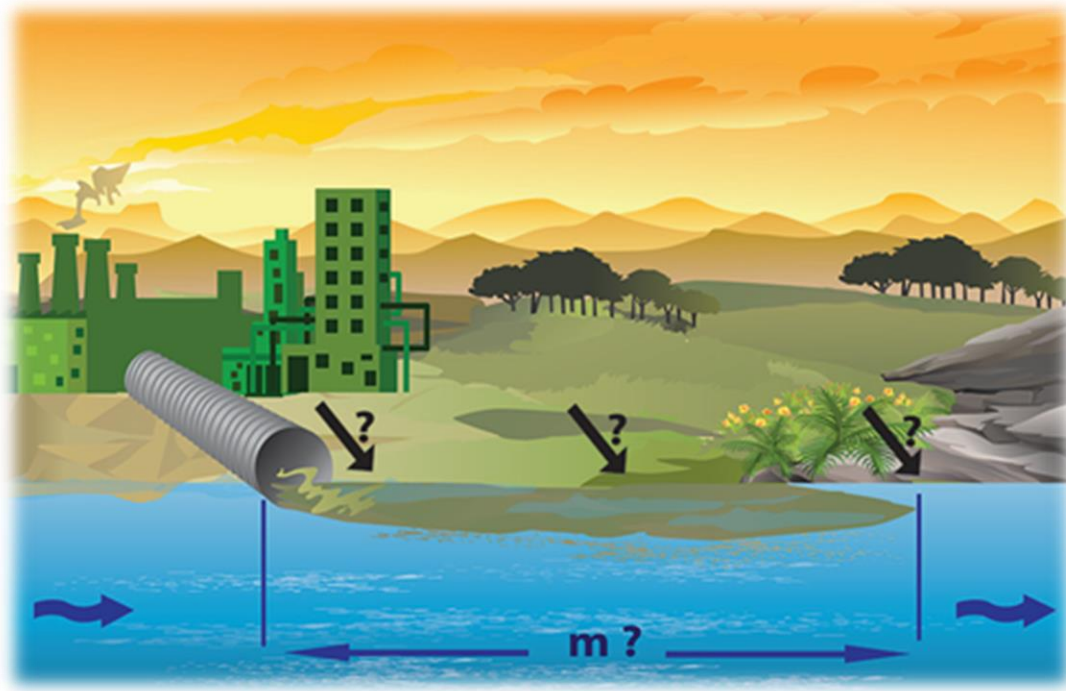
PRIMER: Nadela

- 1 zagađivač direktno + 1 preko sekundarne mreže
- Skrobara u Pančevu
- vodotok prima i otpadne vode naseljenih mesta i sa farmi

¹ - pod uslovom da se na vodotoku uspostavi protok od 0.5 m³/s, isti se može opteretiti sa 200 kgO₂/dan

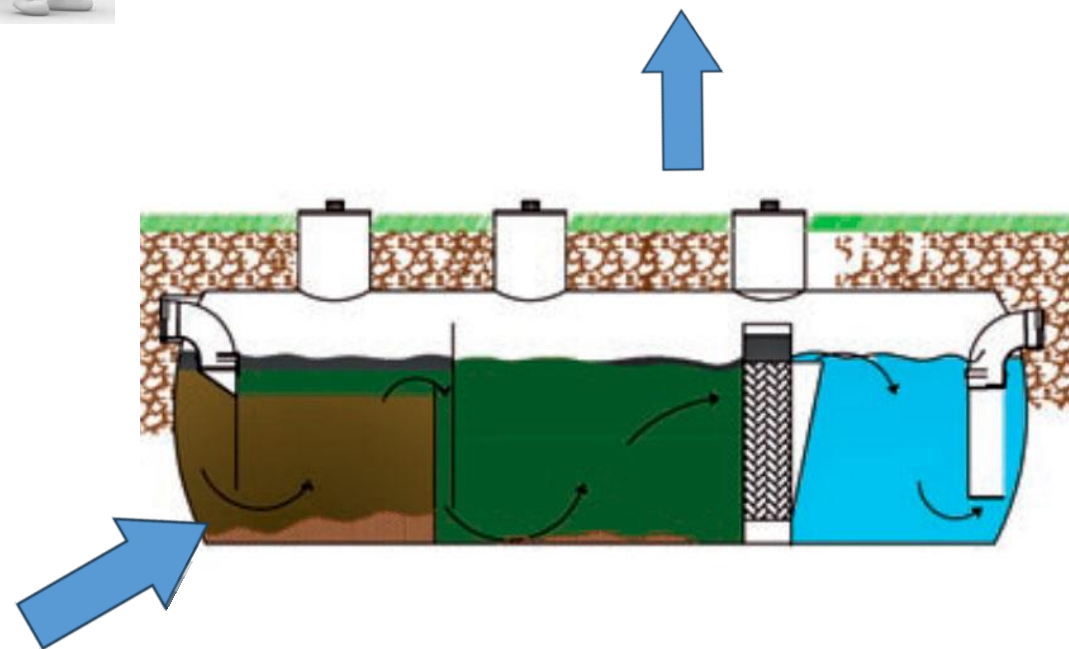
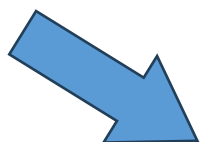
Забрањено је у мелиорационог канала Румско гранични 2 испуштање било каквих вода осим условно чистих атмосферских вода и комплетно пречишћених отпадних вода које обезбеђују одржавање минимално доброг еколошког статуса, тј. II класе вода водопријемника у складу са Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање и које по Уредби о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање задовољавају прописане вредности. Концентрације штетних и опасних материја у ефлуенту морају бити у складу са Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање;

BPK₅ ≠ 25 mgO₂/l
BPK₅ = 10 mgO₂/l
Ukupni P ≠ 2mg/l
Ukupni P = 1 mg/l

Dodatni tretman (npr. tercijarni tretman) –
veći troškovi?!

Атмосферска вода са интерних саобраћајница и паркинга, преко сливника уводи се у интерну атмосферску канализацију која све сакупљене воде одводи до сепаратора за одвајање масти и уља и потом се испушта у ретензију. Атмосферска вода са крова, без пречишћавања, испуштају се у ретензију, преко шахта иза сепаратора.

☁ Klimatski rizici

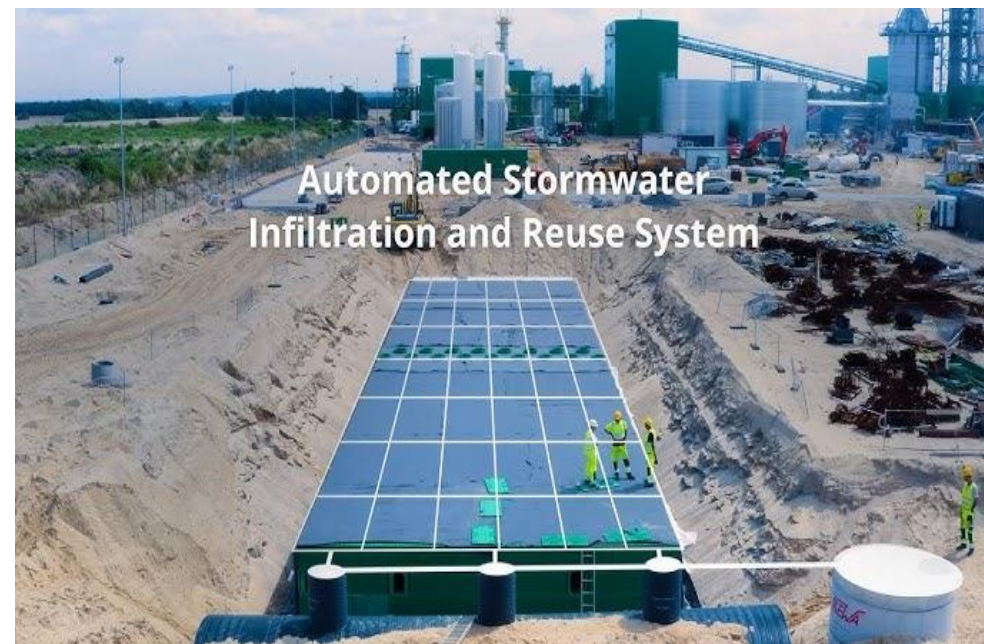
- **Povećan volumen padavina** – Retenzija projektovana na osnovu istorijskih podataka često nema dovoljan kapacitet da primi nove, ekstremne količine padavina. To vodi do prepunjavanja i nekontrolisanog izliva.
- **Intenzitet padavina** – Kratkotrajne, vrlo jake kiše ispune retenziju u roku od nekoliko minuta, bez vremena da se voda infiltrira ili zadrži.
- **Kumulativni događaji** –više talasa padavina u kratkom periodu, retenzija nema vremena da se isprazni (infiltracijom ili isparavanjem), pa rizik od preliva raste.

⚡ Posledice

- **Poplave unutar industrijskog kompleksa**
- **Rizik od kontaminacije** – u okolno zemljište i podzemne vode.
- **Dodatno opterećenje infrastrukture**

💡 Rešenja

- **Kombinacija rešenja:** retenzija + infiltracija + “overflow” u kontrolisane sisteme (zelene površine, kišni vrtovi, posebni kanali).
- **Dimenzionisanje na veće povratne periode:** sada se prelazi na 1/50 ili 1/100 godina zbog klimatskih promena.
- **Adaptivni sistemi:** mogućnost pražnjenja retenzije pre najavljenih padavina (npr. pametno upravljanje putem senzora i prognoza vremena).
- **„hot-spot“** industrije, voda se dodatno tretira pre infiltracije.

Nema nekontrolisanog prelivanja ni u ekstremnim događajima.

Projektovani kapacitet – ulazni parametri ?

✓ Količine otpadne vode?

- Proces mora da savlada projektovani opseg protoka

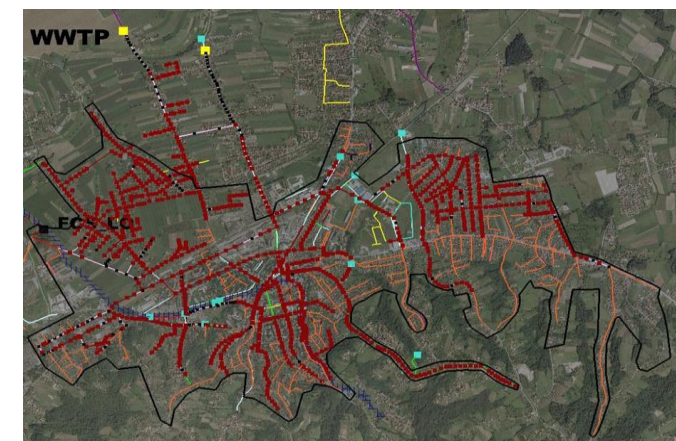
✓ Kvalitet otpadne vode?

– broj ekvivalent stanovnika:	7.000 ES
– merodavna dnevna količina vode:	1.635,00 m ³ /dan
– koncentracija BPK ₅ :	250,00 mg/l
– koncentracija ukupnih suspendovanih materija:	295,00 mg/l
– koncentracija ukupnog azota po Kjeldhalu:	47,10 mg/l
– koncentracija ukupnog fosfora:	7,70 mg/l
– dnevna količina BPK ₅ :	408,75 kg/dan
– dnevna količina ukupnih suspendovanih materija:	482,33 kg/dan
– dnevna količina azota po Kjeldhalu:	77,01 kg/dan
– dnevna količina ukupnog fosfora:	12,59 kg/dan

✓ Varijabilnost protoka i kvaliteta?

- Karakter industrije (**kontinualni ili šaržni proizvodni procesi**)
- Sezonske varijacije protoka, primer naselja sa: **razvijenim turizmom**, brojnim školama, **sezonskom industrijom**
- Uticaj tipa kanalizacione mreže (zajednička, separarna), uticaj stanja mreže (infiltracija-eksfiltracija, uliv)

+ Industrija ?
+ Atmosferska kanalizacija?
+ Stanje kanalizacione mreže ?
(infiltracija kroz pukotine, divlji priključci)
+ Septičke jame?

Industrija - Primer prerade povrća

U proizvodnom pogonu vrši se postupak prerade:

➤ **graška (sezonski : 4.6. - 7.7.)**

U sezoni prerade graška koja traje oko 30 dana procenjeno je da količina otpadne vode iznosi **190 m³ dnevno**.

➤ **kukuruza šećerca (sezonski : 1.8. - 10.9.)**

U sezoni prerade kukuruza šećerca koja traje i do 70 dana procenjeno je da količina otpadne vode iznosi **290 m³ dnevno**.

➤ **paprika (sezonski : 1.9. - 10.10.)**

➤ **karfiola i brokolija (sezonski : 15.10. - 30.11.)**

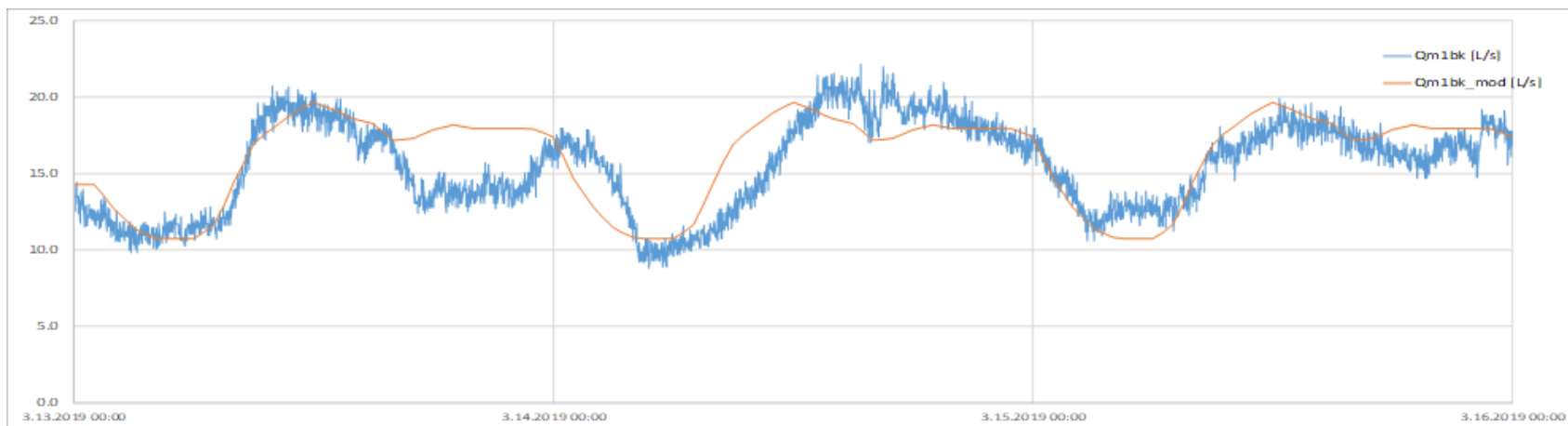

Tokom cele godine vrši se priprema i isporuka gotovih proizvoda.

Ukupna potrošnja vode:

- u sezoni :..... m³
- van sezone:.....m³

Primer:

- PPOV – projektovano za 4 naselja
- ukupni kapacitet od 9200 ES
- maksimalni hidraulički kapacitet 1725 m³/dan.

Trenutno stanje:

- priključeno **jedno naselje**
- dnevni protok oko **1700 m³**
- oscilacije protoka (decembar oko **2800 m³/dan**)
- prekoračenje GVE - organsko opterećenje je skoro konstantno manje od tipičnih vrednosti za komunalne OV

Preporuka:

- Bilo kakva rekonstrukcija PPOV nema smisla dok se ne utvrde razlozi razblaženja sirove vode i utvrde mere za otklanjanje nedostataka.
- Utvrditi i razloge odstupanja parametara sastava sirove vode od tipičnih vrednosti.

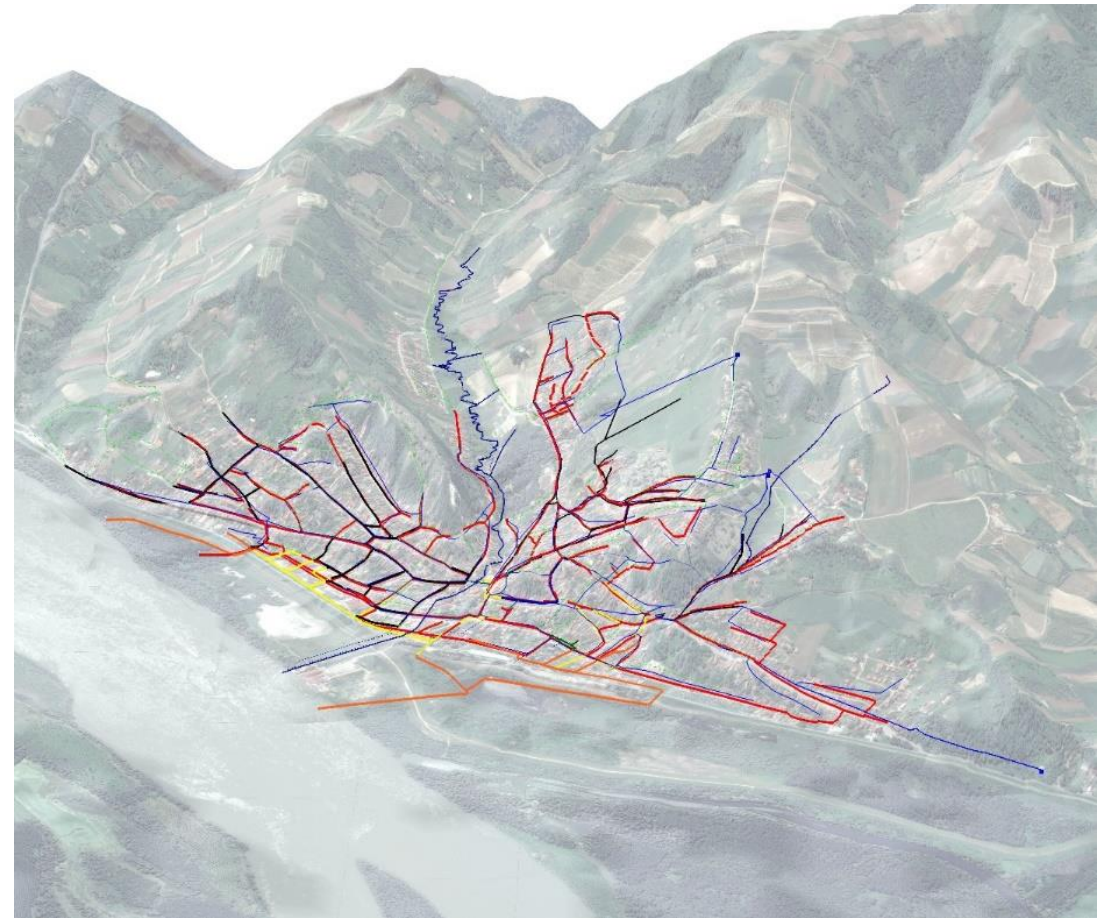

Analiza postojećeg kanalizacionog sistema u opštinama (industriji)

Cilj > Prikupljanje i odvođenje upotrebene vode do PPOV

Analiza rada postojećeg sistema

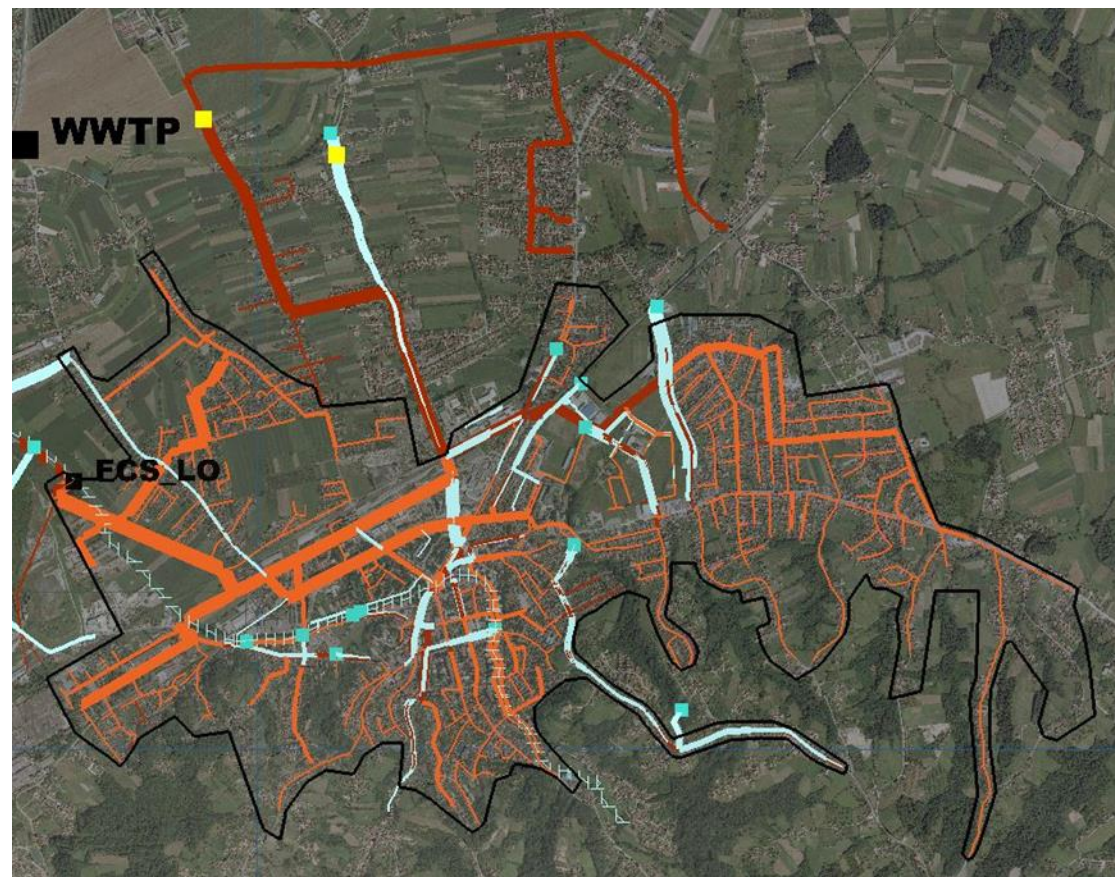
- Identifikacija problema (infiltracija, preopterećenost u uslovima kiše i/ili topljenja snega)
- Procena mogućnosti kanalizacione mreže da prihvati dodatno opterećenje
- Merodavno hidrauličko opterećenje zavise od tipa kanalizacionog sistema:
  - ✓ **Opšti – jedna mreža** - upotrebena voda + kišni oticaj
  - ✓ **Separacioni** – dve odvojene mreže: jedna za upotrebenu vodu i jedna za kišni oticaj
  - ✓ **Hibridni** (delimično separacioni) kanalizacioni sistemi - Npr. stari centar grada je opšta kanalizacija, a periferija je separacioni sistem ili postoje pogrešno povezani kolektori

Prof. Miloš Stanić
Univerzitet Beograd Građevinski fakultet

Postojeće stanje – mreža i objekti

- Prikupljanje podataka o kanalizacionoj mreži (Podaci o objektima: crpne stanice, izlivi, prelivi).
- Dodatna geodetska snimanja kanalizacione mreže - obuhvat snimanja na osnovu preliminarno sagledavanja postojeće kanalizacione mreže
- Zahtevan posao – **vremenski** i u pogledu potrebnog angažovanja ljudi, potrebna dobra organizacija
- Jasno definisana forma i obim snimanja
- Potrebna asistencija JKP – kontrola saobraćaja

Hidrauličko opterećenje

Merodavan dotok u kanalizacionu mrežu:

Dotok u suvom periodu (DWF)

- Domaćinstva, javne institucije (škole, bolnice), komercijalni sadržaji, industrija, turizam
- Dotok se računa na osnovu fakturisanе potrošnje vode (očitane sa vodomera) za korisnike obuhvaćene kanalizacionim sistemom
- Individulani bunari (industrija) (?)
- Infiltracija: podzemna voda, curenje iz vodovoda (?)

Dotok u kišnom periodu (WWF)

- Koji deo kišnog oticaja završava u kanalizacionoj mreži?
- Ako je sistem planiran kao separacioni, ali je bez izgrađene kišne kanalizacije, sistem radi kao preopterećen opšti
- Kvalitativni pokazatelji – na osnovu informacija od JKP o mestima izlivanja i radu crpnih stanica u kišnom periodu
- WWF je gotovo nemoguće realno proceniti bez merenja

U prilogu su date zvanične količine, koje se razlikuju od stvarnih a koje su manje za oko 3 puta od stvarnih, tako da nemamo stvarne podatke za tačku 3. - potrošnja sirove vode i ispuštene vode po mesecima.

A	B	C	D	E	F	G	H
Datum	Linija	Materijal	Voda 1-4	Voda 5	1. Bunar	2. Bunar	Izlazni
		Maj ukupno:	5629	2706	2186	12834	3502

ISPUŠTENA VODA U 2025:god

DATUM OČITAVANJA:	STANJE MERAČA:	POTROŠNJA
01/01/25	Kvar merača-postavljen novi	
03.01.		

UPRAVLJANJE POSTROJENJIMA ZA PREČIŠĆAVANJE OTPADNIH VODA

Profesor dr Božo Dalmacija
Asistent mr Dejan Krčmar

Prirodno-matematički fakultet Novi Sad

Departman za hemiju, biohemiju i zaštitu životne sredine

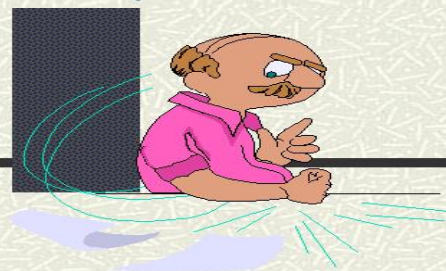
Svrha katastra

Katastar otpadnih voda i postrojenja za predtretman u industriji služi nadležnim službama da efiksano utvrdi stanje na terenu. Subjekti koji koriste ove podatke su:

- vodoprivrednoj inspekciji,
- laboratorima koje vrše kontrolu otpadnih voda,
- **preduzećima koje vrše odvođenje i prečišćavanje otpadnih voda** itd.

Značaj katastra otpadnih voda

- ✦ **Efikasnost prethodne obrade industrijskih otpadnih voda** je veoma bitan za pravilan rad centralnog komunalnog postrojenja.
- ✦ **Formiranjem katastra otpadnih voda za kanalizacioni sliv na kome se nalazi postrojenje** utvrđuje se da li postojeće postrojenje zadovoljava, ili je potrebno proširenje, novo postrojenje, ili je dovoljno uvesti prethodnu obradu instrijskih otpadnih voda.

Prikupljanje podataka

U principu potrebno je sakupljati samo one informacije u katastru koje će poslužiti za **efikasnije i ekonomičnije prečišćavanje otpadnih voda, kako sa aspekta kontrole tako i sa aspekta projektovanja uređaja za prethodnu obradu.**

Samoodrživo postrojenje (ekonomija, održavanje i energetska efikasnost)

Ekonomija:

- Efikasno korišćenje **resursa** (**hemikalije** za prečišćavanje ili **energije**)
- Implementacija **povrata energije** npr. korišćenje biogasa za proizvodnju električne energije i grejanje postrojenja.
- **Automatizacija procesa**, **nivo obučenosti zaposlenih** i optimizacija radnih sati zaposlenih (da li postrojenje može samostalno da radi?).

Održavanje:

- Proaktivno i preventivno održavanje ključnih komponenti postrojenja - smanjuje rizik od kvara i skupih popravki (npr. pumpi, mešalica, membrana, difuzera i sl.)

Primer: Uvođenje softvera za praćenje stanja i performansi mašina uz automatsko obaveštavanje o potrebi za servisom.

Količina vode: $\approx 1100 \text{ m}^3/\text{dan}$
Eksplatacioni troškovi: $\approx 82\,000 \text{ EUR}$
Vrsta troška:

El. energija – 44%
Utrošak hemikalija – 19%
Troškovi radne snage – 14%
Troškovi servisiranja – 8%
Otpad (višak mulja) – 15%

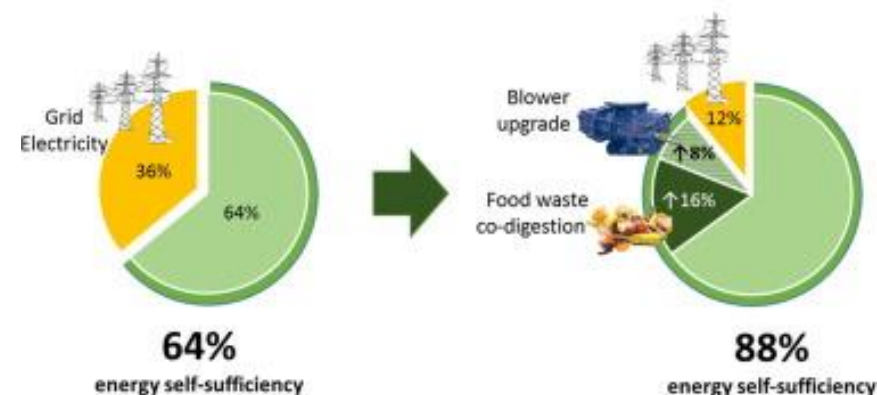

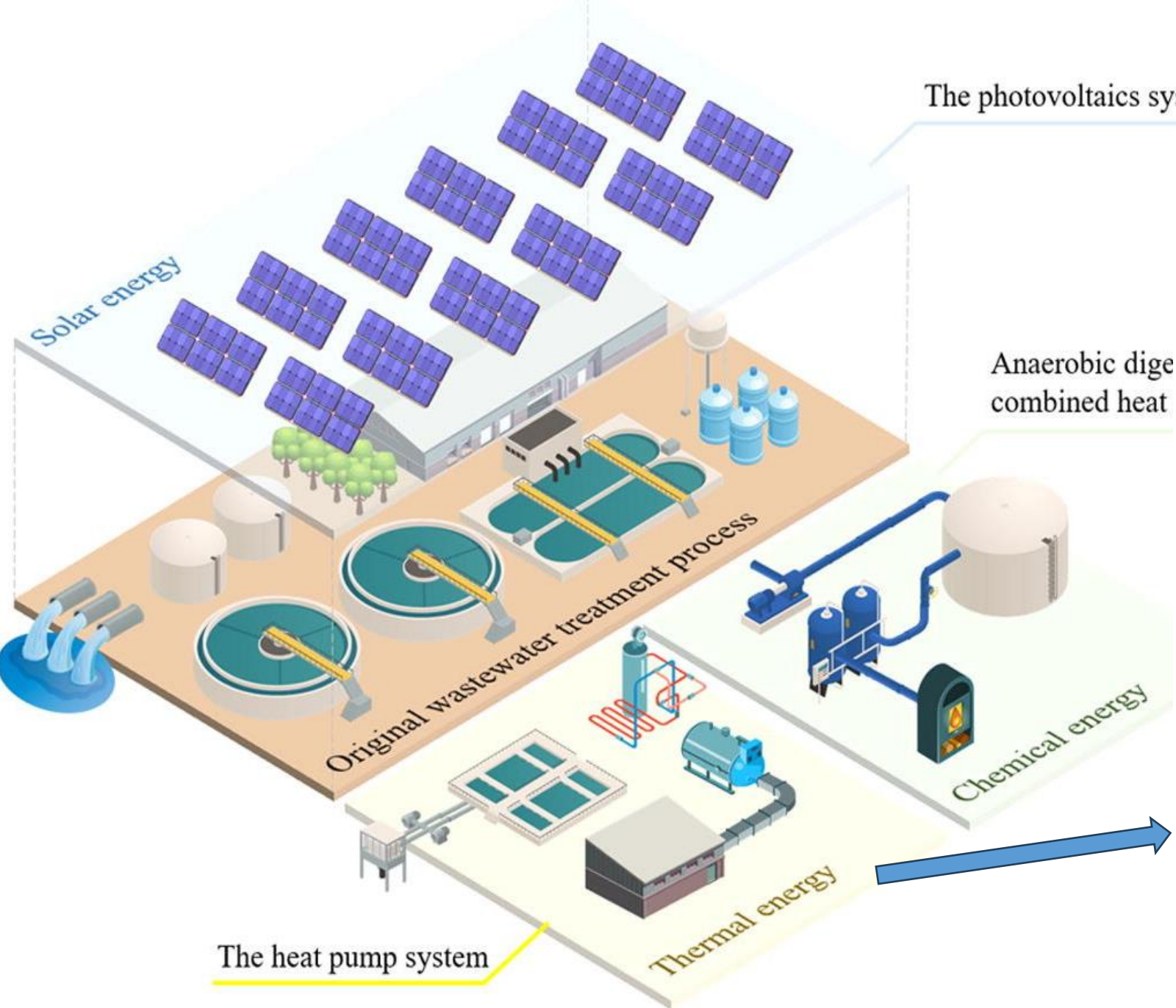
Applied Energy
Volume 242, 15 May 2019, Pages 797-808

Successful strategies for increasing energy self-sufficiency at Grüneck wastewater treatment plant in Germany by food waste co-digestion and improved aeration

Improved WWTP energy self-sufficiency

Energetska efikasnost:

- Optimizacija potrošnje energije korišćenjem energetski efikasnih pumpi, motora i druge opreme
- Korišćenje obnovljivih izvora energije kao što su solarni paneli, vetrogeneratori ili biogas
- Smanjenje gubitaka energije u procesu kroz bolju izolaciju i kontrolu temperature u postrojenju.
- Korišćenjem toplote prečišćene otpadne vode putem toplotnih pumpi, za zagrevanje PPOV i okolnih zgrada

Hlađenjem 1 m³ efluenta za 1⁰C dobija se energija ekvivalentna 0,26 kWh električne energije)

Interakcija sa lokalnom zajednicom

Ključan aspekt komunikacija i saradnja sa ljudima i organizacijama u okolini.

Problemi:

Percepcija zagađenja i zdravstveni rizici

- ✓ Zabrinutost za zdravlje
- ✓ Negativan imidž postrojenja

Nedostatak transparentnosti

- ✓ Nedostatak informacija
- ✓ Nejasna komunikacija

Uticaj na sredinu i životnu sredinu

- ✓ Strah od nesreća ili curenja
- ✓ Negativan uticaj na prirodne resurse

Neprijatni mirisi i buka

Smanjenje vrednosti nekretnina

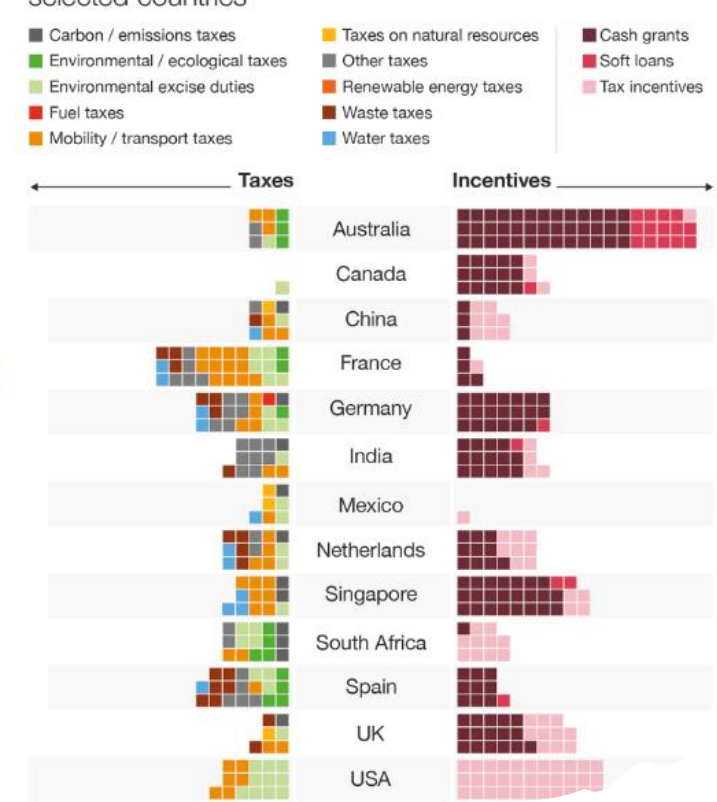
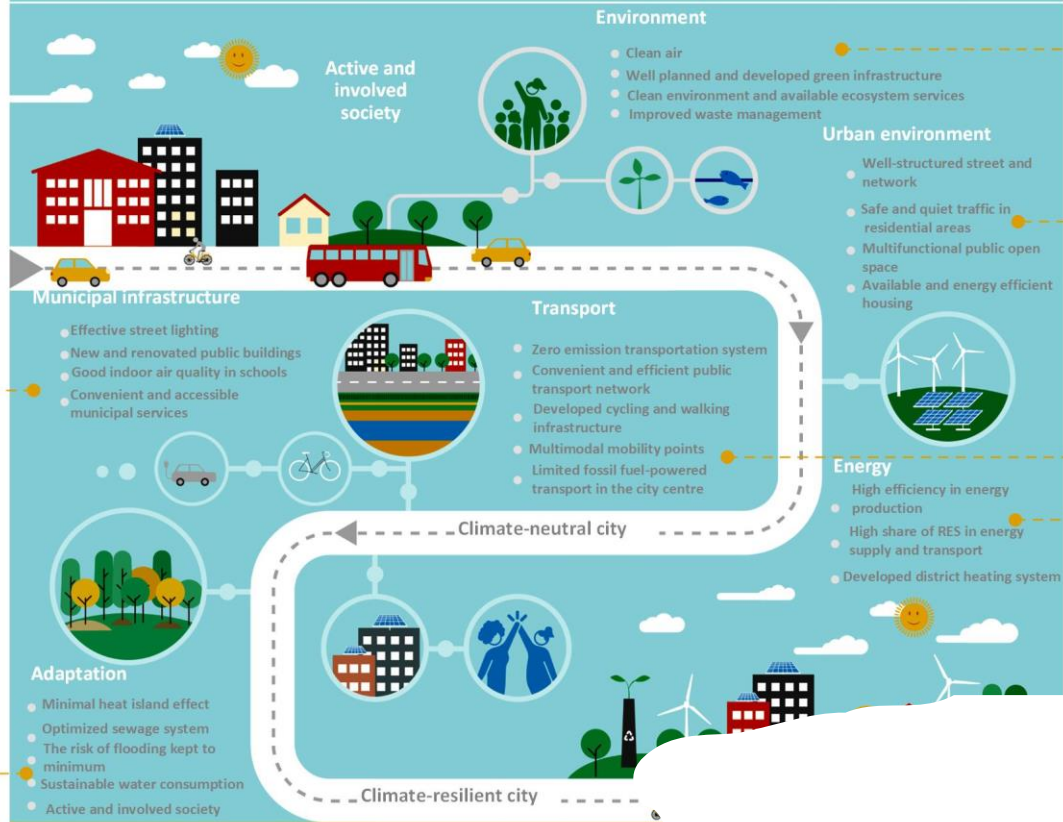
Efikasnost naplate ?

Povećani troškovi održivosti i održavanja ?

Kako prevazići ove probleme?

- **Transparentnost** i redovno informisanje zajednice o radu postrojenja.
- **Edukacija** stanovništva o značaju PPOV-a za životnu sredinu.
Npr. smanjenje korišćenja sveže vode korišćenjem prečišćene otpadne vode
- **Saradnja sa lokalnim vlastima** i uključivanje zajednice u proces donošenja odluka.
- **Tehničke inovacije** za smanjenje neprijatnih mirisa i emisija.

Riga: Climate-Neutral City

SECAP (Strategic Energy and Climate Action Plan)

ESG (Environmental, Social, and Governance)

Da li imamo podatke ?

Kakve podatke imamo?

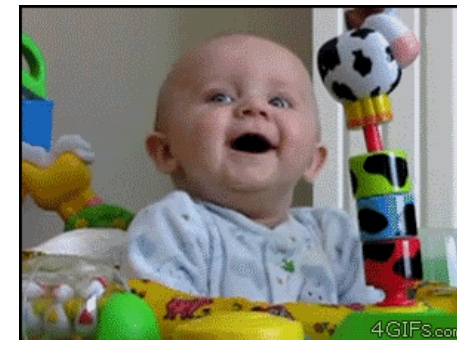
Katastar zagađivača?

*Da li ćemo raditi po standardnim
vrednostima i kojim?*

*Monitoring!
Koji tip monitoringa?*

**Imamo li dovoljno
vremena?**

Zaključak

- ✓ **PPOV kao vredan resurs** 💧⚡🌱 – voda, energija i nutrijenti se mogu iskorišćavati održivo.
- ✓ **Adaptivno planiranje za klimatske promene** 🔄🔄 – otpornost i fleksibilnost infrastrukture su ključne.
- ✓ **Integracija energetske neutralnosti** ♻️🔋 – ka održivom i efikasnom postrojenjem.

Svet je opasno mesto za život, ne zbog ljudi koji su zli, već zbog dobrih **ljudi koji ništa ne preduzimaju.**

Albert
nštajn

